

Din gândirea economică și socială a lui Virgil Madgearu

Personalitate de prim rang în viața economică, socială și politică a României, Virgil Madgearu a marcat perioada interbelică prin statutul său de pasionat cercetător și publicist, cadru didactic consecvent și dinamic, om de stat profesionist și dîrz, proeminent adept al doctrinelor politice național-tărăniste.

Născut la Galați la 14 decembrie 1887, dintr-o familie reprezentînd burghezia comercială, a urmat cursul primar și liceal în localitate. În 1907 și-a luat cu succes examenul de bacalaureat, continuîndu-și studiile în Germania la Universitatea din Leipzig. Aici a studiat științele economice însușindu-și tezele economiei politice clasice burgheze, fiind un excelent student. În anul 1911 a susținut, cu mult succes, examenul de doctorat în științele economice și financiare prezentînd lucrarea: *Cu privire la dezvoltarea industrială a României*. Apoi Virgil Madgearu a fost trimis la Londra unde în decurs de un an urmează cursurile universitare audiînd prelegerile din domeniul științelor sociale și economice. Paralel face practică într-o bancă londoneză¹, fapt care îi facilitează cunoașterea în profunzime atît a literaturii economice din Anglia și America, dar și o specializare în tehnica financiar-bancară. După venirea în țară, în anul 1912, este încadrat ca șef de serviciu la Casa centrală a meseriilor și asigurărilor muncitorești din București și redactor șef al publicației acestei instituții nou înființate, „Monitorul asigurărilor muncitorești”. Îl interesa în mod deosebit situația muncitorilor industriali și a meseriașilor, fiind un doctrinar de politică socială. În această perioadă de debut a publicat numeroase lucrări în care apăra situația materială, spirituală a acestui grup. În continuare se dedică situației economice și sociale a țărănimii, care va marca întreaga lui activitate științifică și politică.

Pasiunea pentru învățămînt, pentru educarea științifică a tinerei generații V. Madgearu și-a realizat-o începînd cu anul 1916, cînd prin concurs a ajuns profesor la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, la numai 29 ani fiind titularul catedrei de Studiul întreprinderilor și transporturilor². În calitate de profesor a condus, de-a lungul perioadei interbelice la această instituție de învățămînt, de prim rang în sistemul studiilor superioare, diferite catedre de economia industriei, a comerțului și cooperației și, în special, pe cea cu caracter de finanțe și tehnică bancară, a elaborat numeroase cursuri de profil, autentice lucrări științifice, imprimînd simultan învățămîntului un caracter de cercetare științifică.

¹ V. Malinschi, *Profesorul Virgil Madgearu (1887—1940). Contribuții la dezvoltarea gândirii economice*, București, Edit. Academiei, 1975, p. 17.

² V. Malinschi, *op. cit.*, p. 22.

Paralel cu activitatea didactică a desfășurat, pe toată perioada vieții sale, o imensă, variată și complexă muncă de cercetare științifică în toate compartimentele vieții economice și sociale. Studiile sale, axate prin excelență pe cunoașterea profundă, competentă și realistă a situației economiei românești, pe interpretările științifice pertinente și originale, au constituit esențialmente puncte de referință în epocă, autentice fundamentări practice-concrete și teoretice pentru redresarea României. Contribuția lui Virgil Madgearu la dezvoltarea economică și socială a României, în calitatea sa de ministru al industriei, al comerțului, al finanțelor este inconfundabilă și merită toată prețuirea.

Virgil Madgearu a fost, în același timp, un veritabil patriot, un om deschis dialogului social, promovind în mod constant un curent al opiniilor, descoperind și adoptând cele mai eficiente și realiste soluții grelelor situații prin care trecea țara, în special pînă la ieșirea din criza economică din perioada 1929—1933. Promovarea dezbatărilor și curentelor de idei în opera lui Virgil Madgearu s-a concretizat în promotorul înființării de periodice precum în anul 1918 a revistei de renume : „Independența Economică”, în colaborare cu Ion Răducanu și Victor Slăvescu, în paginile căreia au avut ecou articole privind consecințele economice și sociale ale războiului, strategii ale redresării României în perioada postbelică etc. Virgil Madgearu a avut o contribuție decisivă la crearea „Asociației pentru știință și reforma socială”, inițiată de D. Gusti și V. Pirvan, cu deplina azeziune a numeroși intelectuali valoroși ai epocii de referință. În anul 1920 Asociația se mută de la Iași la București transformîndu-se în Institutul Social Român, sub președinția profesorului D. Gusti, iar V. Madgearu îndeplinește, în continuare, funcția de secretar general. Iată cum îl caracterizează, în această perioadă, marele sociolog D. Gusti pe tînărul economist V. Madgearu : „O seamă de tineri economiști, printre care se remarcă de la început V. Madgearu, a privit cu curaj realitatea și a constatat că criza statului românesc avea cauze mai adînci...”³ În continuare se susținea însăși o reformă a omului și deopotrivă a întregii societăți prin mijloace apolitice, care prin implicațiile și consecințele ei multiple ar putea deveni o reformă politică⁴. Ca secretar general al Asociației pentru studiul și reforma socială, ea și în cadrul Institutului Social Român, V. Madgearu desfășoară o activitate laborioasă și extrem de valoroasă atît pe linie organizatorică, cît și pe cea creativ-productivă, elaborînd un set de reguli programatice privind organizarea competenței, a studiului societății și națiunii române etc.

Atras de problemele sociale și economice ale țărănimii, de dimensiunile socio-culturale ale satului românesc, V. Madgearu colaborează fructuos cu D. Gusti mai mult de un sfert de veac, prilej în care se realizează multe inițiative științifice, de cercetare și o serie de acțiuni cu caracter cultural, comun etc.

O prodigioasă activitate, ca om de stat a desfășurat-o Virgil Madgearu în perioada anilor 1929 — 1933 cînd, fruntaș fiind al Partidului Național Țărănesc, devenise ministrul agriculturii și domeniilor, ministrul

³ D. Gusti, *V. Madgearu și Institutul de științe sociale al României*, în „Sociologia românească” nr. 7—12, 1942, p. 552.

⁴ D. Gusti, *op. cit.*, p. 552.

industrii și comerțului, ministrul lucrărilor publice și ministrul finanțelor. Contribuția sa majoră — în această perioadă — la redresarea economiei românești, la dezvoltarea agriculturii, la stabilizarea monedei naționale, la reorganizarea finanțelor și a creditului, dar mai ales la scoaterea României din criza mondială de supraproducție, etc., etc. în domeniul pragmatic, organizatoric și teoretic a fost recunoscută chiar și de adversarii săi politici.

Înlăturat din viața de stat — între anii 1934 — 1940 — V. Madgearu a jucat un rol politic doar în cadrul P.N.Ț., consacrandu-și activitatea pe linia științei, cercetării și în domeniul învățămîntului la catedra de Economie națională a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, răstimp în care a elaborat și publicat lucrări teoretice și cu caracter aplicativ, autentice sinteze ale evoluției economiei românești din perioada interbelică. Așa cum avea să remarcă istoricul G. Zane, contemporan cu el, V. Madgearu avea un „simț al concretului”⁵, din care reieșeau analizele sale realiste, probitatea lui științifică. Iar filosoful și economistul Mircea Vulcănescu arăta, în 12 iunie 1941, la aproape un an după trecerea în neființă a lui Virgil Madgearu că deși „... i se refuză, din 1937, orice posibilitate de a se face auzit direct, altundeva decît la cursuri... nu ezită să comunice mai departe rodul reflecțiilor lui, ca și documentarea de care dispune, tehnicienilor și uneori miniștrilor în funcție”⁶. Astfel Virgil Madgearu „... înceta să fie un om de partid, devenind o conștiință luminată de tehnician, pusă în slujba bunului public”⁷.

Ultima carte publicată în 1940, cu puțin timp înaintea asasinării sale, „*Evoluția economiei românești*” încearcă să fundamenteze strategia pe care se va dezvolta în viitor România și despre care, pe bună dreptate afirma D. Gusti „... poate fi considerată testamentul său științific”⁸.

Marele economist român, V. Madgearu și-a desfășurat activitatea sa complexă pe diferite planuri în ierarhia de stat și politică într-o perioadă de adîncă frămîntări sociale, de incertitudini și, cu o rapiditate în mișcarea evenimentelor naționale și internaționale: strategia războiului, consecințele acestuia pe plan material și moral; perioada postbelică cu economia națională precară, reforma agrară din 1921 și improprietărirea de drept a țărănimii; anii refacerii economice și stabilizarea monetară; perioada crizei din 1929 — 33, acțiunea alianței interbelice de scoatere a țării din această depresiune; epoca redresării care a urmat, au fost prefaceri care și-au pus din plin amprenta pe opera acestui original gînditor. Iată cum caracteriza, în mod lapidar, V. Madgearu perioada interbelică: „Evoluția economiei românești în primele două decenii (1919 — 1938) de la întregirea țării în hotarele sale etnice naturale a avut loc în împrejurări schimbate înăuntrul țării, cît și în afară. Înăuntru, condițiile naturale, presiunea demografică, structura economiei agrare, precum și extensiunea pieții

⁵ „Revue Roumaine des Sciences Sociales”, Serie de Sciences Économiques, Tome 10, nr. 1. 1966, p. 38.

⁶ Institutul de Cercetări Economice. *Profesor Virgil N. Madgearu*, București, 1942, p. 22 — 23.

⁷ *Op. cit.*, p. 23.

⁸ D. Gusti, *Virgil Madgearu și Institutul de Științe Sociale al României*, în „Sociologie românească”, nr. 7 — 12, 1942, p. 555.

interne au format un cadru nou”⁹. Și mai departe, „Perioada stabilizării este caracterizată printr-un import mare de mașini și instalațiuni industriale, ceea ce se explică prin dezvoltarea industriei metalurgice”¹⁰. Perioada post-eriză (1933—1938) o definește astfel: „În faza naționalismului economic (1933—1938) constatăm o accentuare a procesului de industrializare, prin scăderea importului de semifabricate... și urcarea importului de materii prime”¹¹. Posibilitatea industrializării țărilor preponderent agrare, în doctrina lui V. Madgearu consistă în «... strădania lor de a se „elibera” din dependența față de vechile țări capitaliste industriale, de a se „naționaliza”»¹².

Evident, ca om de știință, de stat și politic V. Madgearu, prin formația sa economică, financiară, și de ce să nu subliniem și socială, chiar sociologică, a interpretat pe baze științifice, concrete multitudinea proceselor, fenomenelor, evenimentelor vremii, aducându-și de cele mai multe ori o contribuție realistă, oportună, eficientă și de substanță, avînd în general o concepție progresistă în epocă.

Primul război mondial a reprezentat un dezastru pentru industria românească, transporturile, comerțul și finanțele au fost dezorganizate, agricultura s-a ruinat, iar viața științifică și culturală a înregistrat stagnări puternice. Perioada de după război s-a caracterizat printr-o acțiune de refacere, de organizare a producției materiale, de plata datoriilor de război, de lupta împotriva speculei, de procurarea de utilaje pentru industrie, de investiții și asigurarea întreprinderilor cu materii prime pentru readucerea lor la capacitățile de producție.

În agricultură, lipsa de utilaje agricole și a resurselor de muncă ducea la reducerea producției și a productivității muncii.

Treptat potențialul economic al țării se consolidează prin punerea în valoare a bogățiilor solului și subsolului, prin investiții de capitaluri în ramuri industriale. În această perioadă se intensifică procesul de concentrare și centralizare a capitalului. Crește în consecință capitalul societăților bancare, se consolidează forța economică și politică a burgheziei românești, paralel cu reducerea puterii moșierimii, consecință directă a realizării reformei agrare. Această epocă este marcată de o puternică instabilitate politică. Între anii 1918—1922 s-au perindat la cîrma țării 7 guverne, operîndu-se numeroase remanieri¹³.

În domeniul politicii externe s-au intensificat acțiunile pentru consolidarea unității naționale prin recunoașterea sa la Conferința pentru pace de la Paris.

Perioada 1923—1928 recunoscută prin tendința stabilizării capitalului se caracterizează, pe plan intern, prin sporirea potențialului economic al țării, prin creșterea producției industriale în industria prelucrătoare, metalurgică, chimică și energiei electrice, prin crearea unor monopoluri și pe baza legilor de protejare a industriei naționale. Cu toate acestea sectorul predominant era tot cel agrar.

⁹ V. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, Independența economică, București, 1940, p. 22.

¹⁰ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 135.

¹¹ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 135.

¹² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 136.

¹³ *Istoria României, Compendiu*, București, Edit. Didactică și Pedagogică, 1969, p. 456.

Pe plan politic, între anii 1922—1926 și cu intermitențe (1928) țara era sub guvernare liberală¹⁴.

Prosperitatea economică a acestei perioade a fost facilitată și de Noua constituție din 1923 — lege fundamentală modernă și democratică — care garanta libertatea muncii, dreptul de asociere, libertatea presei și, ca un corolar, dreptul de vot¹⁵. Din octombrie 1926 Partidul Național Țărănesc reprezintă cea mai puternică și dinamică formațiune politică de opoziție a guvernării liberale.

P.N.Ț. a apreciat realist evoluția țării în această perioadă bazată pe redresarea și consolidarea ramurii principale — agricultura — și în general ataca politica liberală „prin noi înșine”, contrapunînd politica „porților deschise”, a investițiilor de capital străin în economia românească. Politica de stabilizare monetară, reforma creditului, reducerea sistemului de taxe și impozite a avut drept rezultat emanciparea economică a țării, creșterea standardului de viață a populației în ansamblu. Dar opera de redresare economică a fost întreruptă de declanșarea depresiei din 1929—1933, efectele crizei cuprinzînd, cu intensități mai mari sau mai mici, toate sectoarele de activitate. Criza a determinat scăderea producției industriale, reducerea prețurilor la produsele industriale și agricole, restrîngerea tranzacțiilor comerciale, limitarea operațiunilor bancare, în final scăderea puterii de cumpărare a populației, pauperizarea unor categorii sociale. În anii crizei se accentuează procesul de concentrare și centralizare a capitalului bancar și industrial. În această perioadă (excepție făcînd perioada aprilie 1931 — mai 1932) statul a fost condus de P.N.Ț. Țărăniștii au aplicat politica economică a „porților deschise” față de capitalul străin, atrăgînd mari capitaluri apusene pe calea creditelor, a investițiilor în industrie, dar în special s-a recurs la împrumuturi de stat pentru redresarea economiei.

Între 1934—1938, perioada creșterii pericolului fascist, economia a cunoscut o constantă înviorare. Au crescut investițiile în industrie ca urmare a legilor protecționiste și a comenziilor statului, se stimulează dezvoltarea capitalismului de stat, și se adoptă politica dirijismului economic. În această perioadă se intensifică schimburile comerciale în special cu Germania și Italia, este o perioadă de prosperitate economică și socială, o stabilitate guvernamentală, Gh. Tătăărăscu conduce cabinetul liberal (1934—1937).

În februarie 1938 se instaurează dictatura regală, în condițiile încordării situației internaționale, urmează ultima etapă (1939) de prosperitate și de consolidare a economiei românești. În acești doi ani a continuat să crească investițiile și producția industrială și agricolă ca și gradul de concentrare a capitalului autohton, paralel cu sporirea ponderii capitalului german. Primul simptom al înrăutățirii situației economice a țării rezidă în dezechilibrul finanțelor statului din exercițiul bugetar 1939/1940 etc.

Dictatura lui Carol al II-lea a debutat cu abolirea Constituției din 1923, cu restrîngerea drepturilor omului, cu desființarea votului universal, cu puterea conducerii discreționare a acestuia etc. Iminența conflagrației

¹⁴ *Op. cit.*, p. 471.

¹⁵ *Op. cit.*, p. 471.

mondiale se apropia rapid, iar România urma să cunoască un alt dezastru economic și social.

Evident, s-a prezentat în mod succint, în linii generale, situația economică a țării noastre în perioada interbelică, perioadă în care a activat pe plan științific și de stat Virgil Madgearu. Contribuția sa la analiza, dezbateră și elaborarea de strategii economice, financiar-bancare, de comerț și cooperatie, ca și de învățămînt și social-umane sînt remarcabile.

În numeroasele sale articole publicate în periodicele vremii, în variatele și complexe studii și lucrări elaborate, în lecțiile și cursurile de la catedră, în conferințele susținute, dar mai ales în expunerile de motive la exercițiile bugetare și cu prilejul analizei legislației din dezbaterile parlamentare ale României, Virgil Madgearu s-a impus prin autoritatea științifică, competența profesională și în mod deosebit prin spiritul său patriotic, de adevărat român.

Cercetările și analizele economice și sociale pe baza cunoașterii complexe și directe a realității i-au permis lui Virgil Madgearu depistarea determinărilor multicauzale, comensurarea efectelor și a factorilor de influență a proceselor abordate ca și stabilirea unui pachet de acțiuni în domeniul redresării și dezvoltării agriculturii, industriei, comerțului, finanțelor și creditului.

În doctrina sa economică V. Madgearu se remarcă printr-o analiză istorică amplă și complexă a genezei capitalului și capitalismului în țara noastră și în general în statele sud-estice; apelînd la izvoare și documente de certă valoare științifică, concluziile desprinse, sinteza de substanță permit teoretizări și generalizări în domeniu, un autentic studiu de referință.

De o importanță teoretică și practică covârșitoare sînt analizele și reflecțiile asupra oportunității/inoportunității capitalului străin în economia țării noastre și în general în statele cu structură agrară. Necesitatea pătrunderii capitalului străin în economia noastră națională este privită în mod stadial și în continuă dependență de pragul de eficiență pentru întreaga societate. În această direcție iată ce susținea V. Madgearu: „În același timp, dacă cercetăm istoria civilizației moderne, ajungem la înțelegerea, că resursele de capital și de muncă străină au fortificat și au făcut să progreseze civilizația națională a diferitelor state”¹⁶. În funcție de starea economiei, de gradul de evoluție a modului de producție capitalist, „... prezenta unor capitaluri străine masive — afirma V. Madgearu — poate să aibă înfrîuriri defavorabile”¹⁷, justificînd-o prin depunerea în străinătate a profiturilor obținute în țară¹⁸. Protejarea economiei naționale o vedea în primul rînd, prin egalitatea de tratament între capitalul străin și românesc, dar și prin faptul că „Românizarea economică presupune, în primul rînd, asigurarea formațiunii de capital mobilier românesc”¹⁹. Patriotismul său consecvent, dorința de afirmare a elementului autohton sînt relevante și cu prilejul documentatelor sale discursuri parlamentare: „Deci, problema națională, adevărat națională, nu este să se creeze restricțiuni legale

¹⁶ V. Madgearu, *Românizarea vieții economice și utilizarea tineretului în Statul Național-Tărănesc*, București, 1937, p. 5.

¹⁷ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 9.

¹⁸ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 4.

¹⁹ V. Madgearu, *Românizarea vieții economice și utilizarea tineretului în Statul Național-Tărănesc*, București, 1937, p. 17.

împotriva capitalului străin, problema națională adevărată este să se creeze condițiunile generale de existență și dezvoltare ale poporului, în așa fel, încît, să se asigure un proces rapid de achiziție a capitalului românesc”²⁰. Analiza stadială a infiltrării de capital străin și a eficienței acestuia pentru economia națională reiese cu pregnanță în opera lui Madgearu: „*Capitalismul de export și-a pierdut astfel importanța ca factor de industrializare a țărilor înapoiate*, fapt care se observă și în România. În faza următoare, de la criza economică mondială din 1929...”, perioada economică mondială a făcut loc fazei naționalismului economic, caracterizat prin biruința tendințelor autarhice”²¹. Concepția dinamică, flexibilă, inovatoare și originală a lui V. Madgearu de abordare a proceselor și fenomenelor într-o conexiune permanentă cu evoluția lor, îi conferă o autentică valoare programatică. Iată ce spunea el în acest sens: „Nu se poate afla însă un îndreptar sigur pentru politica economică, fără o cunoaștere temeinică a condițiilor de existență și dezvoltare a economiei naționale a fiecărui popor în parte”²². Politica „porților deschise” promovată în anii 1928–1933, contrapusă celei de dezvoltare economică „prin noi înșine” a avut un profund caracter progresist în situația de atunci a României. A contribuit, pe lângă efectele pozitive ale Înțelegerii economice a statelor dunărene – rod al strategiei lui Madgearu – la atenuarea consecințelor și implicațiilor socio-economice ale depresiei din acea perioadă²³. Criticînd politica economică a cabinetului liberal „prin noi înșine” și necesitatea contractării de împrumuturi externe pentru atenuarea consecințelor socio-economice ale crizei din 1929–1933, V. Madgearu relatează: „Acest împrumut, încheiat într-un moment în care inițiativa nu mai era în mîinile noastre, a arătat în mod evident cît de mult a costat încercarea de a realiza refacerea economică a țării „prin noi înșine”, într-o vreme dominată de ideea interdependenței economice a popoarelor”...²⁴.

În doctrina sa economică un loc important îl ocupă procesul de industrializare a României, estimarea eficienței dezvoltării cu prioritate a unor ramuri industriale, metodele și căile de încurajare a activității întreprinderilor, a diferitelor meserii etc. Este pentru „... a se vrea ramuri de producție de articole pentru export și a se dezvolta cele existent agrare ca un comandament al politicii de industrializare”²⁵. El sublinia faptul că „... problema care primează este alegerea ramurilor de producție și ierarhizarea industrializării”²⁶. De asemenea, insista pentru „... încurajarea industriilor care valorifică la maxim materii prime indigene”...²⁷, evident în afara celor agricole. Conchizînd că: „... țelul industrializării pentru un stat cu structură social-agrară ca România, nu poate fi decît

²⁰ V. Madgearu, *Pentru apărarea avuției statului*. Trei discursuri parlamentare, 1934, p. 71.

²¹ V. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, Independența economică, București, 1940, p. 23.

²² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 23.

²³ V. Madgearu, *Înțelegerea economică a statelor dunărene*, Extras din Revista „Independența Economică”, nr. 1–2 din 1932.

²⁴ V. Madgearu, *Drumul echilibrului financiar. Probleme actuale ale economiei românești*, București, 1935, p. 24.

²⁵ V. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, Independența economică, București, 1940, p. 207.

²⁶ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 203.

²⁷ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 220.

extinderea activității economice și augmentarea productivității muncii naționale în vechile ramuri de producție”²⁸, implică în fond și încurajarea altor ramuri capabile să valorifice cu eficiență maximă resursele materiale ale țării. În mod special insistă pe industria petrolieră. „Infinit mai însemnat este *petrolul*”...²⁹ și critică cu consecvență exploatarea nerațională a acestui important potențial: „Curba descendentă a producției de petrol este rezultatul modului în care s-a admis a se exploata această însemnată avuție a subsolului nostru”...³⁰, cu referire specială la anul 1939, la acțiunea capitalului german în petrolul românesc.

Pledează constant pentru schimbarea structurii industriei inclusiv a celei metalurgice pentru sporirea eficienței ei, subliniază necesitatea evoluției „... de la industria bunurilor de consum la industria bunurilor de capital”³¹. Atragerea capitalurilor străine și românești a imprimat industriei noastre „... caracterul ei concentrat capitalist, cartelarea și trustificarea ei ... creează prezumția unei rentabilități urcate”³².

Concepția industrializării țării este dependentă de posibilitatea reducerii „excedentului populației rurale”³³ ca și de formarea și calificarea corespunzătoare a resurselor de muncă. Iată ideile valoroase ale lui V. Madgearu în acest sens: „În ce privește formațiunea tehnică, a muncii calificate, printr-un învățământ tehnic adecvat și un sistem de ucenicie, completat cu un învățământ complementar profesional, este de prevăzut o creștere progresivă a numărului de lucrători calificați autohtoni”³⁴.

Concomitent cu dezvoltarea industrială a țării noastre marele economist s-a preocupat și de situația proletariatului, în general de categoriile sociale cu o situație economică precară.

În concepția economică a lui Madgearu industrializarea rezidă în reflecția asupra scopului, care nu trebuie să fie în sine: „Pentru a fixa cadrul procesului de industrializare, prima întrebare care se cere a fi lămurită este *țelul ei*”³⁵.

În ultima sa carte prestigiosul economist român întreprinde o analiză de conținut a industrializării țării, o caracterizare generală a procesului de industrializare, evidențiind locul și importanța industriei în economia națională, tendința în structura industriei, rentabilitatea acestei ramuri, convergența industrie — piață internă și externă, ca și reliefația posibilităților și limitelor industrializării.

Primele studii apărute ale marelui economist român abordează situația proletariatului industrial în conexiune cu industrializarea. Opinia sa era că trebuie să se „... întărească credința în necesitatea dezvoltării noastre industriale”³⁶. Încă de atunci el critică formula mult uzitată a României, de „țară eminentemente agricolă”. „De altminteri ideea că țara noastră este o „țară eminentemente agricolă” nu se mai potrivește astăzi cu

²⁸ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 386.

²⁹ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 102.

³⁰ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 102.

³¹ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 164—165.

³² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 156.

³³ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 125.

³⁴ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 203.

³⁵ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 386.

³⁶ Virgil Madgearu, *Ocotirea muncitorilor în România*, București, 1915, p. 3.

realitatea³⁷. Susținea în continuare că România „... este pe cale să ajungă o țară agricolă industrială”...³⁸. În studiul său Madgearu susține că avem un proletariat industrial în industria mică și mare, care se caracterizează prin: „... lipsa de independență în viața economică... nesiguranța traiului, ... perpetuarea acestei situațiuni”...³⁹. Pentru apărarea drepturilor muncitorilor și asigurarea protecției sociale preconizează necesitatea intervenției organizate a statului în contractul de muncă și ca oportunitatea pătrunderii în spiritul public a concepției „... politicii sociale”⁴⁰.

Concepția profund umanistă, democratică a lui V. Madgearu reiese cu prisosință din stima și aprecierea la valoarea supremă a factorului subiectiv: „Statul nostru este ca un negustor de modă veche, care nu ține contabilitatea în regulă asupra valorii sale, asupra celei mai importante părți din averea sa: valoarea materialului uman”⁴¹. De asemenea pleda pentru profesionalizarea muncitorimii, pentru dezvoltarea economică a unui popor”⁴². Concepția pentru tranziția, transformările, mobilitatea și stratificarea claselor sociale este prezentă în scrierile cu caracter sociologic al autorului. „Stratificarea claselor sociale — susținea Madgearu — se preface continuu în mersul evoluției muncii sociale”⁴³.

Madgearu a susținut industrializarea țării și transformarea României într-un stat agrar-industrial: „Tendința supremă a politicii noastre economice, trebuie să meargă spre desăvîrșirea idealului de stat agraro-industrial”⁴⁴.

Locul și rolul prioritar în concepția sa economică îl ocupă însă agrarianismul, starea agriculturii și situația clasei țărănești, cărora le dedică numeroase studii, acțiuni și intervenții parlamentare. Inspirat din doctrina poporanistă a lui C. Stere, Madgearu vede în agricultură și în țărănime principalele pîrghii de redresare și emancipare economică și socială, factori de progres. În lucrarea sa teoretică *Agrarianism, capitalism, imperialism* se abordează în extenso problema revoluției agrare în corelație cu evoluția și structura clasei țărănești din țara noastră în comparație cu revoluțiile agrare ale statelor din răsăritul Europei, ca și formarea și dezvoltarea burgheziei române.

Preocupat constant de problemele agrare și ale evoluției clasei țărănești — strategia lui V. Madgearu prezintă două alternative semnificative. Pe de o parte susține mica producție de mărfuri în agricultură, manifestată prin forma existenței micilor gospodării țărănești, care vor „... întreține o populație densă, va intensifica producția agricolă și va

³⁷ *Op. cit.*, p. 3.

³⁸ *Op. cit.*, p. 4.

³⁹ *Op. cit.*, p. 7.

⁴⁰ *Op. cit.*, p. 13.

⁴¹ *Op. cit.*, p. 45.

⁴² *Op. cit.*, p. 9.

⁴³ V. Madgearu, *Revoluția agrară și evoluția clasei țărănești*, 1923 (Extras din Arhiva pentru Știință și Reformă Socială), p. 42.

⁴⁴ V. Madgearu, *Reorganizarea sistemului de credit, în Cercul de studii al Partidului Național Țărănesc*, p. 21.

alcătuit pentru producția industrială a țării o piață internă capabilă să consume stocuri mari de mărfuri”⁴⁵.

Strategia este determinată de efectele reformei agrare de sub domnia regelui Ferdinand, de tendința de dispersare a micilor proprietăți, iar pe de altă parte de suprapopulația agricolă relativă din acea perioadă. După cum este și firesc, V. Madgearu nu exclude cea de a doua alternativă: „Regimul proprietății mari și mijlocii, exploatată în regie, în special în regiunile cu populație rară... va putea colabora la progresul agricol în viitor”⁴⁶.

Pentru redresarea agriculturii propune printre altele intervenția statului de ocrotire și încurajare: „Statul nu poate asista indiferent la perpetuarea regresului agriculturii și sărăcirea țărănimii”⁴⁷. Consolidarea regimului capitalist în agricultură se realizează după opinia sa prin: „Liberarea pământului de toate sarcinile și mărginirile folosinței, crearea dreptului de proprietate privată...”⁴⁸.

V. Madgearu este și adeptul sistemului cooperăției în agricultura țărănească, ca principal agent de redresare și rentabilizare. Iată ce relatează în acest sens: „În agricultura țărănească, cooperăția este singurul mijloc de ridicare calitativă și cantitativă a producției agricole de valorificare optimă a ei, prin eliminarea intermediarilor”⁴⁹. Împreună cu vechiul său colaborator, profesor la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale — Gr. Mladenatz, elaborează un Cod al cooperăției, teoretizează rolul și oportunitatea extinderii cooperăției în general și în agricultura țărănească în particular. În optica lor „Cooperativele apar astfel, ca asociațiuni economice ale muncii, spre deosebire de societățile anonime pe acțiuni care sînt asociațiuni ale capitalului”⁵⁰. Așadar, „Cooperăția agricolă țărănească apare astfel ca o instituție de interes social și este menită să devină un factor de transformare socială”⁵¹... iar „... Statul trebuie să respecte autonomia organizațiilor cooperatiste”⁵².

Afinitatea lui Madgearu pentru problema agrară și țărănească reiese din cunoașterea complexă și profundă a mecanismelor economice și sociale, din rolul pe care l-a jucat clasa țărănească în istoria țării noastre, din dorința de prosperitate a întregii națiuni, din faptul că România avea pe timpul său încă o puternică structură agrar-rurală, ca și din specificul formațiunii sale politice. Credea sincer în evoluția generală a ansamblului social prin redresarea și consolidarea acestei ramuri, ca tradițională îndeletnicire productivă. În același timp, doctrina sa de politică economică pledează

⁴⁵ V. Madgearu, *Revoluția agrară și evoluția clasei țărănești* (Extras din „Arhiva pentru Știință și Reformă Socială”), 1923, p. 35.

⁴⁶ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 34.

⁴⁷ V. Madgearu, *Românizarea vieții economice și utilizarea tineretului în Statul Național-Țărănesc*, București, 1937, p. 25.

⁴⁸ V. Madgearu, *Agrarianism, capitalism, imperialism. Contribuțiuni la studiul evoluției sociale românești*, București, 1936, p. 9.

⁴⁹ V. Madgearu, *Românizarea vieții economice și utilizarea tineretului în Statul Național-Țărănesc*, București, 1937, p. 25.

⁵⁰ V. Madgearu și Gr. Mladenatz, *Reforma cooperăției. Colecția actualități. Cultura națională*, p. 26—27.

⁵¹ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 28.

⁵² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 31.

constant pentru mecanizarea și modernizarea agriculturii, unicele căi de sporire a producției și productivității muncii sociale, ca și pentru asigurarea unui standard de viață decent întregii țărăni, susținînd un întreg sistem de protejare. Cîteva referiri sînt edificatoare: „... se impune a se întreprinde o acțiune de stat social-agronomică menită să generalizeze în toate gospodăriile țărănești măsurile tehnice elementare, fără de care nu se poate concepe o agricultură rațională”⁵³. Cit despre creșterea caracterului intensiv al muncii agricole pledează pentru „... părăsirea cerealismului și, în primul rînd dezvoltarea pe o scară mare a producției de animale”⁵⁴ în acest sens propune chiar și un plan agricol pe 5 ani”⁵⁵.

Analizînd evoluția proprietății țărănești de la înproprietărire și pînă în anul 1938, V. Madgearu „... constată o fărîmițare a proprietăților pe de o parte și o concentrare în unele sate de alta”⁵⁶. Referindu-se la veniturile agricultorilor se afirmă faptul că acestea suferă un proces de spoliere „... datorită persistenței disparității dintre prețurile agricole și cele industriale”⁵⁷. Și din această cauză „Anchete recente întreprinse de echipele regale studențești în 1938... au scos din nou în lumină starea precară a familiilor țărănești din exploatarea agricole mici”⁵⁸. În scopul contracarării fenomenului de pauperism al micilor producători agricoli și pentru stimularea producției agricole în general, V. Madgearu a elaborat un set de legi de ocrotire prin sistemul tarifelor, impozitelor și prin acțiunea prioritară de conversiune a datoriilor agricole. Așa, de exemplu, a fost tariful din 1929; protejarea producției agricole; protejarea industriilor care valorifică produsele agricole ca și „... apărarea intereselor consumatorilor prin degrevarea articolelor de consum în special a celor necesare populației agricole”⁵⁹. V. Madgearu era un autentic democrat, prin toată strategia lui economică a apărut cu consecvență categoriile sociale cu stare economică precară și a militat pentru dezvoltarea intensivă și modernizarea agriculturii, ca ramură de bază în evoluția generală a țării, alături de industrie etc.

În doctrina sa agrară a abordat numeroase probleme sociale (demografia populației agricole și rurale, parametrii standardului de viață, ocrotire socială, probleme de știință și învățămînt, structura și evoluția clasei țărănești, mobilitate și stratificare socială și economică. Iată cîteva referiri importante în problema clasei țărănești: „*Există în cadrul populațiunii țărănești etape de tranziție*, în jurul tipului reprezentativ, care rămîne totuși țaranul independent muncitor exclusiv al ogorului său propriu”⁶⁰. Și mai departe se afirma: „Dar indiferent de aceste deosebiri, față de clasa agricultorilor mari populația țărănească apare ca o clasă unitară”⁶¹, concept util și interesant în analiza structurii sociale a țărănimii. Autorul

⁵³ V. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial. Independența economică*, București, 1940, p. 85.

⁵⁴ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 88.

⁵⁵ *Idem*, p. 88.

⁵⁶ *Idem*, p. 35.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 82.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 40.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 220.

⁶⁰ V. Madgearu, *Revoluția agrară și evoluția clasei țărănești*, 1923. (Extras din „Arhiva pentru Știință și Reformă socială”), p. 38.

⁶¹ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 38—39.

abordează problema antagonismelor, a divergențelor de interese în interiorul clasei țărănești susținând în mod justificat faptul că, clasele exploatare, țărani cu gospodării mari concentrează „... conducerea ideologică a satelor”⁶², aceștia în concluzie pot „... subjuga politiceste clasa țărănească”⁶³. În continuare el susține : „Numai dacă se face abstracție de acest antagonism și se analizează structura lăuntrică a populației țărănești, se pot deosebi cele trei straturi : țărani mari, care întrebuințează muncitori salariați, țărani independenți cari-și muncesc ogorul împreună cu familia lor și țărani mici cari nu-și pot agonisi traiul muncind bucata lor proprie de pământ”⁶⁴. Dinamismul schimbărilor survenite în structura și stratificarea socială sînt evidente în gîndirea autorului : „Stratificarea claselor sociale se preface continuu în mersul evoluției muncii sociale”⁶⁵. V. Madgearu susține existența unui proces dialectic între „Consolidarea clasei țărănești”... și formarea unei „... conștiințe de clasă”, pentru întărirea și eficiența „... capacității de acțiune politică”⁶⁶, recunoscînd țărânimii române un accentuat caracter revoluționar, de luptă revoluționară⁶⁷ în tot demersul istoriei naționale. Schimbările în tactica de luptă, de revendicări economice, politice și sociale ale claselor, deci inclusiv a celei țărănești sînt strict dependente și condiționate de sistemul relațiilor sociale. Iată ce susținea V. Madgearu : „Fiecare clasă socială este supusă transformărilor în structura sa lăuntrică și în raporturile ei față de celelalte clase sociale. Și o dată cu aceasta variază și condițiile sociale de luptă”⁶⁸.

Întărirea clasei țărănești prin liberalizarea pămîntului de toate sarcinile și îngrădirile utilizării lui, ca și crearea și garantarea dreptului deplinei proprietăți formează „... pîrghiile de rezistență ale noului regim capitalist”⁶⁹.

„V. Madgearu, credea — spunea Gh. Tașcă — că rezervorul de energie al nației se găsește în țărânimie” și s-a consacrat în general pentru ridicarea agriculturii și a stării sociale a țărânimii⁷⁰.

Contribuția lui V. Madgearu în domeniul financiar-bancar pentru redresarea și evoluția economiei românești este însă decisivă. Cunoașterea profundă, directă a complexității proceselor economice și sociale ca și spiritul său democratic — umanist — a facilitat elaborarea unei întregi legislații privind fiscalitatea, moneda și creditul în folosul întregii națiuni, protejînd constant marea masă a consumatorilor, grupurile nevoiașe. Aportul său la stabilizarea leului, la sistemul protecționismului vamal, la tarifele fiscale, la reorganizarea bancară și a creditului și, în general, la finanțele publice românești este prioritar, oportun, eficient și de-a dreptul original.

Strategia financiar-bancară a lui V. Madgearu era fundamentată atît pe factorii economici, cît și pe cei extraeconomici, în special sociali și

⁶² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 40.

⁶³ *Idem*, p. 40.

⁶⁴ *Idem*, p. 39.

⁶⁵ *Idem*, p. 42.

⁶⁶ *Idem*, p. 40.

⁶⁷ *Idem*, p. 43 — 45.

⁶⁸ *Idem*, p. 42.

⁶⁹ V. Madgearu, *Agrarianism, capitalism, imperialism. Contribuțiuni la studiul evoluției sociale românești*, București, 1936, p. 9.

⁷⁰ Institutul de Cercetări Economice, Profesor Virgil N. Madgearu, București, 1942, p. 26.

psihologici, ceea ce i-a conferit un autentic realism. El susține „Reorganizarea aparatului fiscal nu prin agravarea fiscalității ci prin reorganizarea aparatului de percepere, control și inspecție a impunerilor”⁷¹, deci prin raționalizarea regimului fiscal. Preconiza soluții financiare pentru sporirea veniturilor statului printr-un sistem modern de impozite pe venit pe baza principiilor: „... discriminarea veniturilor, progresivitatea și exonerările de bază”⁷². Cunoașterea și luarea în calcul a factorilor sociali și psihologici de către Madgearu în doctrina sa monetară constituie un principiu cu valoare axiomatică, deosebit de progresist, cu efecte încurajatoare „... întreaga serie de măsuri ce trebuiesc luate în domeniul monetar să țină seama de importanța factorului psihologic”⁷³. Protagonist al politicii de stabilizare monetară de mai bine de un deceniu, reacția eficientă împotriva efectelor crizei economice din 1929—1933, contribuția sa la refacerea ministerului de finanțe și a sistemului fiscal, lupta neobosită pentru modernizarea aparatului de stat etc., V. Madgearu rămîne o personalitate marcantă în istoria doctrinelor financiare⁷⁴.

Contribuția lui Madgearu la reorganizarea aparatului de stat și administrativ a fost imensă. Iată ce relatează, în acest sens, Gh. Tașcă: „Tot aparatul nostru legislativ-economic din ultimul deceniu, este creat de el. Organizarea Ministerului de Finanțe, a Curții de Conturi, a Casei de Depuneri și Consemnațiuni, a Caselor de Economii; punerea pe baze moderne a Băncii Naționale, — sînt opera lui Virgil Madgearu”⁷⁵.

Preocupat de scoaterea economiei românești din depresiunea economică din 1929—1933, de limitarea și contracararea efectelor negative asupra țărilor cu caracter agricol din centrul și răsăritul Europei, V. Madgearu lansează și duce o luptă acerbă pentru materializarea alianței economice regionale. Cu alte cuvinte, pledează pentru „Constituirea unei înțelegeri economice regionale pe baza unui sistem de tarife preferențiale, reciproce, completată de un sistem de contracte de vindere a excedentelor producției agricole, pe prețuri care să asigure o remunerație suficientă agricultorilor, sau acordarea unor contingente în țările importatoare și a unei reduceri sensibile din taxa vamală respectivă”⁷⁶. Lupta aceasta de politică economică pentru aplicarea propriei sale strategii alternative, V. Madgearu o începe în conferințele de la Sinaia, Varșovia, București și culminează în ședința Comisiei a II-a a Societății Națiunilor și la Stresa în 1933 sub formula „tarifelor preferențiale, ca singura soluție eficientă”⁷⁷. „Efortul acesta — spunea economistul și filosoful Mircea Vulcănescu — de a grupa Sud-Estul și răsăritul Europei agrare sub un steag de revendicări comune popoarelor”⁷⁸... a contribuit la ajustarea datorilor publice ale țărilor

⁷¹ V. Madgearu, *Politica monetară*, Cercul de Studii al Partidului Național-Țărănesc, p. 48.

⁷² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 22.

⁷³ *Idem*, p. 108.

⁷⁴ Mircea Vulcănescu, *Institutul de Cercetări Economice „Profesor Virgil N. Madgearu”*, București, 1942, p. 18—21.

⁷⁵ Gheorghe Tașcă, *Op. cit.*, p. 25.

⁷⁶ V. Madgearu, *Înțelegera economică a statelor dunărene*. Extras din Revista „Independența economică” nr. 1—2 din 1932, p. 29.

⁷⁷ Mircea Vulcănescu, *Institutul de Cercetări Economice „Profesor Virgil N. Madgearu”*, București, 1942, p. 20.

⁷⁸ *Idem*, p. 20.

agrare inclusiv a românilor, și a confirmat o dată în plus, dacă mai era nevoie, originalitatea, forța și eficiența gândirii economice a lui Virgil Madgearu, spiritul său organizatoric, prestigiul său internațional.

Înzestrat cu un puternic simț al realității V. Madgearu a dat dovadă de un adevărat pragmatism în analiza sistemului prefacerilor structurale ale vieții economice. Reproducem câteva idei din gândirea sa despre funcționarea democrației economice, despre știința administrării și conducerii în general: „În ordinea de lucruri capitalistă, nu se poate respinge în principiu nici un sistem de exploatare a avuțiilor publice: concesiunea, regia de stat și cointeresarea ca forme experimentale, dar și regia mixtă cooperatistă și socializarea ca forme în evoluție”⁷⁹. Continuă V. Madgearu: „Singurul criteriu de alegere al unei forme sau alteia, trebuie să fie asigurarea maximului de producție și maximului de folos pentru Stat și colectivitate”⁸⁰. Democratismul economic al lui Madgearu reiese și din acțiunea de punere a sistemului de acordare a concesiunilor sau construirea societăților în participație cu statul — etc., „... sub controlul Parlamentului și al opiniei publice”⁸¹. Partizan al ideii permanentizării controlului social, Madgearu susținea necesitatea unei colaborări statuate a Statului cu întreaga structură economică, dar și cu consultarea și adeziunea întregii populații. „Este un sistem întreg federativ, care trebuie să plece de la periferie pînă la centru și care să fie întemeiat pe o colaborare a Statului cu colectivitățile economice, cu asociațiile industriale, cu colectivitățile districtuale geografice, comune și județe, și cu consumatorii”⁸². În problema eficienței conducerii și organizării economiei „Nu cu un organ ministerial, cu o direcție generală și cu o comisie — accentua Madgearu — se poate asigura ceea ce formează fondul chestiunii organizării”⁸³. „... ei printr-o acțiune complexă de cunoaștere a proceselor economice și implicit social-umane, prin depistarea tendințelor evolutive ale întregii societăți românești, prin fundamentarea unor strategii, a unor alternative în concordanță cu potențialul de care dispunem în circumstanțele interne și internaționale. Cît despre sistemul de elaborare al legislației, spiritul responsabil exigent, de profesionist al lui Madgearu este unanim recunoscut în epocă; iată una din multele amendamente aduse: „... nu ați procedat nici cu metodă și nici nu ați folosit toată sfătuirea tehnică, de care era nevoie pentru a se ajunge la o legiferare, care să corespundă cel puțin din punct de vedere tehnic cerințelor moderne”⁸⁴.

Adept al prefacerilor relațiilor economice internaționale în perioada luptei dintre piața liberă și economiile autarhice, Virgil Madgearu a resimțit încă din anul 1919 necesitatea „... unei societăți financiare a națiunilor și a unei societăți economice a națiunilor”⁸⁵. „... astfel încît fiecare stat să poată beneficia de sursele de materii prime „... de un regim comercial

⁷⁹ V. Madgearu, *Dictatură economică sau democrație economică*, București, 1925, p. VI.

⁸⁰ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. VI.

⁸¹ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. VI.

⁸² V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 130.

⁸³ *Ibidem*, p. 130.

⁸⁴ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 139, *Noul regim minier*, discurs ținut în ședința Adunării deputaților din 25 iunie 1924.

⁸⁵ V. Madgearu, *Pentru pace și democrație*, București, 1920, Cuvîntare ținută în Adunarea Deputaților în zilele de 19–20 decembrie 1919, p. 32.

internațional”⁸⁶... El sublinia în același timp faptul că „... Societatea Națiunilor e o societate capitalistă a națiunilor”⁸⁷, susținea o democratizare a relațiilor internaționale, crearea în consecință a unor organisme care să încurajeze în speță țările mici și mijlocii.

Patriot și democrat, V. Madgearu a dus o luptă dinamică și consecventă împotriva doctrinei fasciste, împotriva infiltrării masive a capitalului german în economia României. Dezideratul Germaniei fasciste, arăta el, este „... de a spori autarhia ei în materii prime și a ocroti industria ei manufacturieră, transformînd sud-estul Europei într-un fel de hinderland al ei”⁸⁸. Ecoul luptei sale împotriva efectelor negative pe plan social-economic determinate de capitalul german era cu atât mai mare cu cît V. Madgearu era o personalitate europeană.

Activitatea sa pe plan extern era meritorie, iar participarea activă, dinamică și deosebit de competentă la diferite conferințe și congrese, în special în calitate de președinte al Institutului românesc pentru studiul conjuncturii economice i-a sporit autoritatea științifică devenind de notorietate internațională.

V. Madgearu, nu a fost numai un om de știință, om de stat sau om politic, el a fost prin excelență un pasionat profesor, care timp de aproape trei decenii a adus o contribuție decisivă la formarea specialiștilor în domeniul economic, financiar și de credit. Iată ce relatea renumitul rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, Gh. Tașcă: „Nici un profesor al Academiei de Comerț nu a arătat atîta interes și nu a ocrotit cu atîta părintească dragoste pe studenții cei buni ai școlii la care profesa, ca profesorul Madgearu”⁸⁹... Iar profesorul Ion M. Manoiu sublinia: „A întrebuițat la seminarul său metoda cercetării monografice și statistice împreună cu metoda istorică, datorită căreia s-au făcut cunoscuți, mulți studenți și s-a format o bibliografie și documentare științifică a realităților economice practice”⁹⁰. V. Madgearu a fost la catedră „... adevăratul doctrinar”⁹¹, deschis dialogului, dezvoltînd calitățile personale ale studenților și nu umbrindu-le cu personalitatea sa⁹². Cursurile sale de economie politică, economie agrară, economie industrială, transporturi și finanțe reprezintă prin problematica vastă, complexă și dinamic abordată, prin ținuta lor științifică elevată adevărate lucrări de referință. Profesorul Madgearu a fost astfel dublat de pasionatul cercetător Madgearu.

În domeniul sistemului de învățămînt și a profesionalizării resurselor de muncă elaborează proiecte de reorganizare și reformă, printre care subliniem ideea obligativității învățămîntului pînă la 16 ani „... să venim și să dăm un învățămînt primar de continuare profesională”⁹³. Susține în continuare „Ne trebuie un asemenea învățămînt nou, fără de care... nu

⁸⁶ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 21.

⁸⁷ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 21.

⁸⁸ V. Madgearu, *Independența economică*, 1938, vol. IV, p. 4.

⁸⁹ Institutul de Cercetări Economice *Profesor Virgil N. Madgearu*, București, 1942, p. 26.

⁹⁰ *Op. cit.*, p. 28.

⁹¹ *Op. cit.*, p. 27.

⁹² *Op. cit.*, p. 28.

⁹³ V. Madgearu *Pentru pace și democrație*, București, 1920. Cuvîntare ținută în Adunarea Deputaților în zilele de 19—20 decembrie 1919, p. 39.

vom dispune de echipele de realizatori ai ideii naționale, în domeniul vieții economice și a vieții de stat”⁹⁴. Referindu-se la învățământul superior, la situația studenților după absolvire afirma: „Preocuparea actuală obsedantă a tineretului universitar român de a-și găsi un rost în viață, este o consecință a dezechilibrului economic și social, precum și a orientării greșite a învățământului”⁹⁵.

V. Madgearu militează pentru dezvoltarea învățământului cu caracter tehnic în concordanță cu cerințele modernizării economiei, pentru creșterea coeficientului de calificare a resurselor de muncă. În opinia sa se manifestă o strictă dependență între formarea profesională și dezvoltarea economică, în special pe baza creșterii forței productive a muncii. În general, vedea în gradul de instrucție și cultură a poporului un mijloc eficient și fundamental de emancipare și creștere economică, o autentică și inepuizabilă zestre socială și națională etc.

Evident, analiza vastei și complexe opere științifice a lui Virgil Madgearu, pasionat și original cercetător în domeniul economiei agrare, industriale, schimburilor comerciale, finanțelor publice, monedei și creditului, ca și a scrierilor cu caracter sociologic și demografic este imperios necesară. Aceasta cu atât mai mult cu cât, bogatul și variatul fond documentar, conceptele utilizate, valoroasele teze și concluzii emise oferă posibilitatea cunoașterii evoluției economiei românești în perioada interbelică, ca și perspectivele ei. Comparabilitatea cu starea de astăzi oferind o sursă importantă de inspirație, în special, în domeniul monetar și al fiscalității, etc

Sfârșitul tragic și prematur al talentatului și eruditului dascăl, al valorosului cercetător, al eficientului om de stat, al marelui patriot democrat și antifascist consecvent a reprezentat o grea și dureroasă pierdere pentru însăși națiunea română. Virgil Madgearu semnifică o conștiință națională, o proeminentă personalitate a civilizației românești și europene.

MARIA FULEA

Octombrie 1990

⁹⁴ V. Madgearu, *Românizarea vieții economice și utilizarea tineretului în Statul Național-Tărănesc*, București, 1937, p. 21.

⁹⁵ V. Madgearu, *Op. cit.*, p. 30.